

«الصامت» لقب امام عسکری(ع) و بیانگر زندگی تحت نظارت حکومتی ایشان

عضو هیئت علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی با اشاره به شرایط دوران امامت امام عسکری(ع) اظهار کرد...

عضو هیئت علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی با اشاره به شرایط دوران امامت امام عسکری(ع) اظهار کرد: «الصامت» به معنای «ساکت» لقب آن حضرت به جهت زندگی اجباری در محدودیت حکومتی و سیاسی ایشان است.

سعید طاوسی، عضو هیئت علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این‌که امام یازدهم شیعیان نام شریفشان حسن بن علی و کنیه مبارکشان ابومحمد است، اظهار کرد: ایشان در هشتم ربیع‌الثانی سال 232 هـ. ق. در شهر مدینه متولد شدند.

دانش‌پژوه رشته تاریخ اسلام دانشگاه تهران با اشاره به این‌که مشهورترین لقب ایشان «عسکری» است که برگرفته از «عسکر سامرا» است، خاطرنشان کرد: شهر سامرا در بدو تأسیس پادگان بود، لذا به امام هادی(ع) و امام حسن عسکری(ع) لقب عسکرین داده‌اند.

وی ادامه داد: لقب دیگر حضرت «الزکی» است که نشان‌دهنده پاکی ایشان و همچنین «الصامت» به معنای «ساکت» به جهت زندگی اجباری در محدودیت و انزوای آن امام(ع) بزرگوار است. از دیگر عناوینی که برای آن حضرت مورد استفاده قرار می‌گرفت، عنوان «ابن الرضا(ع)» بود که این لقب برای امام هادی(ع) و امام جواد(ع) نیز اطلاق می‌شد که به جهت شرافت خاص امام رضا(ع) و مقبولیت ایشان نزد تمامی مسلمانان بود. خصوصاً این‌که امام رضا(ع) به مقام ولایت‌عهدی مأمون برگزیده شده بودند، نزد تمامی مسلمین حتی اهل سنت يك شخصیت محوری در میان ائمه(ع) محسوب می‌شدند.

این محقق و تاریخ‌پژوه در رابطه با اوصاف و ویژگی‌های امام(ع)، افزود: احمد بن عبیدالله بن خاقان که وکیل خراج شهر قم از سوی خلفای عباسی بوده و کینه شدیدی از شیعیان و ائمه(ع) در دل داشته، امام عسکری(ع) را این‌گونه وصف می‌کند: حسن بن علی(ع) جوانی گندمگون با قامتی نیکو، صورتی زیبا و اندامی موزون با جلالت و هیبت بود.

عضو هیئت علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی ادامه داد: امام عسکری(ع) در سال 233 هـ. بالاجبار در حالی‌که تنها يك سال داشتند، همراه پدر بزرگوارشان به شهر سامرا منتقل شدند و بعد از آن دیگر به ایشان اجازه خروج از سامرا داده نشد، به‌طوری‌که ایشان به سفر حج و عمره نیز مشرف نشدند، لذا به شیعیان توصیه می‌شود هنگامی‌که حج یا عمره به‌جا می‌آورند، به نیابت از امام عسکری(ع) نیز يك بار اعمال را بجای آورند.

وی در رابطه با امامت امام عسکری(ع) عنوان کرد: از حضرتش نقل شده که در امامت هیچ امامی به اندازه‌ای که در امامت من تردید شد، تردید و شک بوجود نیامد، در حالی‌که به همان ادله‌ای که امامان قبل از من امام بودند من نیز امام هستم. به عبارت دیگر اگر وجود امام در جامعه و در میان مردم لزوم دارد، من نیز امام هستم، پس چرا در امامت ایشان تا این اندازه تردید به‌وجود آمد؟

طاوسی با اشاره به وقایع زمان حضرت عسکری(ع) گفت: امام هادی(ع) پسری با نام «سید محمد» داشتند که بسیار انسان شریف و نیکو سرشتی بودند. سید محمد از امام عسکری(ع) بزرگ‌تر بود، اما در زمان امامت حضرت هادی(ع) از دنیا رفت و قبر شریفش در حوالی شهر سامرا زیارتگاه عاشقان است.

وی با اشاره به حدیثی از امام هادی(ع) که در منابع متقدم شیعی نقل شده است، اظهار کرد: این حدیث در میان شیعیان ایجاد شبهه کرده است. در این حدیث آمده است: هنگامی‌که محمد بن علی النقی(ع) وفات کرد، حضرت به امام حسن عسکری(ع) فرمودند که برای خدا شکری تازه کن که درباره تو امری پدید آورده است.

عضو هیئت علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی با بیان این‌که با این حدیث برخی از شیعیان به شک افتاند که قرار بر این بوده که سیدمحمد به امامت برسد، اما با وفات وی امامت به حضرت عسکری(ع) منتقل شده است، خاطرنشان کرد: در برابر این شبهه باید به

منابع قدیمی شیعه رجوع کرد، اولاً امام هادی(ع) چهارماه قبل از شهادتشان شیعیان را بر امامت امام عسکری(ع) گواه گرفتند و این واقعه بعد از وفات سیدمحمد بوده است.

وی گفت: البته برای این که شبهه‌ای برای شیعیان به وجود نیاید، در زمان حیات سیدمحمد وقتی از امام هادی(ع) در مورد جانشینشان برای امر امامت سؤال می‌کردند، حضرت امام حسن عسکری(ع) را نشان می‌دادند. در کتاب شریف «الکافی» از قول علی بن عمر نوفلی نقل شده است که در صحن منزل امام هادی(ع) به خدمت ایشان رسیدم و پسرش محمد از کنار ما عبور کرد. به حضرت عرض کردم: قربانتان گردم، آیا صاحب ما بعد از شما ایشان هستند؟ حضرت پاسخ گفتند: نه صاحب شما بعد از من حسن(ع) است.

این محقق و پژوهشگر ادامه داد: همچنین شیخ طوسی در کتاب شریف «الغیبه» از احمد بن عیسی علوی نقل می‌کند که بر ابوالحسن الهادی(ع) در قریه ثریا - روستایی نزدیک مدینه که امام کاظم(ع) آن را بنا نهاده بودند - وارد شدیم و به آن حضرت سلام کردیم. وی سپس ادامه می‌دهد که ابوجعفر[سیدمحمد] و ابومحمد(ع) همزمان وارد شدند. ما ابتدا به جهت احترام به سمت برادر بزرگتر یعنی سیدمحمد رفتیم، اما امام هادی(ع) فرمودند او صاحب شما نیست و درحالی که به ابومحمد(ع) اشاره می‌کردند فرمودند: «بر شما باد به صاحبان» از این مطالب مشخص می‌شود که در زمان حیات سیدمحمد نیز امام هادی(ع)، امام عسکری(ع) را جانشین خود معرفی می‌کردند.

طاوسی تصریح کرد: تعداد محدودی از شیعیان قائل به امامت سیدمحمد شدند و اطراف حضرت را خالی کردند، عده‌ای دیگر نیز به امامت جعفر، دیگر برادر حضرت عسکری(ع) که مشهور به جعفر کذاب است و ادعای امامت می‌کرد، اعتقاد پیدا کردند، اما اکثریت شیعه به امامت امام حسن عسکری(ع) پایبند و معتقد راسخ باقی ماندند که به این عده «قطعی» یعنی کسانی که در امامت دوازده امام از قطع و یقین برخوردارند، گفته می‌شود.

وی گفت: دوران امامت آن حضرت(ع) شش سال بود که از سال 254هـ. تا 260هـ. ادامه پیدا کرد. ایشان زندگی فوق‌العاده در محدودیت و تحت نظارت داشتند که در واقع اقامت طولانی مدت ایشان در سامرا به نوعی بازداشت به حساب می‌آمد. امام(ع) نیز مجبور بودند که هر دوشنبه و پنج‌شنبه در دارالخلافه سامرا حاضر شوند و عدم خروجشان از شهر را به اطلاع دستگاه خلافت برسانند. در حالی که این رفتار در شأن امام(ع) نبود، ولی با این وجود حضرت همچون يك شهروند بسیار عادی زندگی می‌کردند و به شدت تقیه و احتیاط داشتند.

این محقق و پژوهشگر عنوان کرد: شیعیان نیز بسیار برای دیدار امام(ع) و پرسش مسائل و مشکلاتشان با سختی مواجه بودند، به طوری که ساعت‌ها بر سر راه امام(ع) می‌نشستند که اگر نمی‌توانند با ایشان سخن گویند حداقل امامشان را زیارت کنند. حدیثی در کتاب «الخرايج و الجرائح» از قطب راوندی نقل شده که اوج مظلومیت و مهجوریت امام عسکری(ع) و شیعیان ایشان را می‌رساند. در این حدیث حضرت فرموده‌اند: «روزی که من به سمت دارالخلافه می‌روم، نه به من سلام کنید و نه حتی با دست به من اشاره کنید، زیرا که در امان نیستید».